

Myndigheten för yrkeshögskolan

Fristående kurs inom yrkeshögskolan

Regeringsuppdrag 2

Återrapportering | 2016

Myndigheten för yrkeshögskolan
ISBN-nr: 978-91-87073-85-4
Dnr: MYH 2016/762
Omslagsbild: Lars Owesson

Innehåll

Sammanfattning	3
1 Inledning	5
1.1 Uppdrag	5
1.2 Bakgrund	5
1.3 Uppdragsutbildning.....	5
1.4 Utredningens inriktning och avgränsning	6
2 Perspektiv på fristående kurser inom yrkeshögskolan.....	8
2.1 Intressenterna	8
2.2 Yttranden och synpunkter.....	8
2.2.1 Livslångt lärande	8
2.2.2 Relevans på arbetsmarknaden	9
2.2.3 Systemet ska vara hanterbart i alla led	9
3 Förslag om fristående kurs på fyllnadsplats.....	11
3.1 Ansökan skickas till myndigheten	11
3.2 Information till potentiella studerande.....	11
3.3 Rapportera studerande i studiedokumentationstjänsten	11
3.4 Utbetalning av statsbidrag och särskilda medel	12
4 Förslag om reguljära fristående kurser	13
4.1 Ansökan i ansökningsomgång	13
4.1 Utbildningsplan	14
4.2 Hantera beviljad fristående kurs.....	14
4.3 Information till potentiella studerande.....	14
4.4 Rapportera studerande i studiedokumentationstjänsten	14
4.5 Utbetalning av statsbidrag och särskilda medel	15
4.6 Statistik och uppföljning	15
4.7 Bedömning och beslut.....	15
4.8 Tillsyn och kvalitetsgranskning	15
5 Ekonomiska förutsättningar och konsekvenser	17
5.1 Kostnadsberäkningar av fristående kurser	17
5.1.1 Antaganden för beräkningarna	17
5.1.2 Beräkning om fyra olika nivåer.....	17
5.1.3 Antal kurser och utbetalda statsbidrag över tid	18
5.1 Konsekvensanalys för befintligt utbud och anslagstilldelning	18
5.1.1 Fristående kurser på fyllnadsplats redan 2017	19
5.1.2 Reguljära fristående kurser från och med 2018	19
5.2 Myndighetens personella resurser.....	19
5.3 Behov av IT-stöd.....	19
6 Behov av författningsändringar	21
7 Sammanfattande slutsats	23
Bilaga 1: Synpunkter från intressenter.....	24

Sveriges kommuner och landsting (SKL).....	24
LO 24	
Arbetsförmedlingen.....	25
TCO/Unionen.....	26
Svenskt Näringsliv och Almega	27
Högskolan.....	28
Sveriges Auktoriserade Utbildningsföretag (SAUF)	28
Yrkeshögskoleförbundet (YHF).....	29
Yrkeshögskolestuderande	30
Enkät till utbildningsledare om fristående kurser	30
Bilaga 2: Beräkningsmodeller	32
Bilaga 3: Förslag till författningsändringar	35

Sammanfattning

Myndigheten för yrkeshögskolan har av regeringen fått i uppdrag att utreda och föreslå hur fristående kurser kan ingå i yrkeshögskolans ordinarie utbud. Myndigheten ska även beskriva konsekvenserna för myndighetens hantering av statsbidrag och särskilda medel om fristående kurser kommer att erbjudas inom yrkeshögskolan.

Myndigheten har fokuserat på en smidig, ändamålsenlig och kostnadseffektiv implementering, och siktat på ett integrerat system för fristående kurser inom ramen för beviljade yrkeshögskoleutbildningar. Avsikten har varit att lägga grunden för ett flexibelt, fungerande och attraktivt system för fristående kurser i yrkeshögskolan.

Perspektiv på fristående kurser i yrkeshögskolan

För att kunna skapa ett väl fungerande system för fristående kurser är det viktigt att söka utgångspunkter som de flesta berörda anser vara både relevanta och rimliga. Myndigheten har i arbetet inhämtat synpunkter från ett antal berörda aktörer, organisationer i vårt arbetsmarknadsråd, utbildningsanordnarnas organisationer och utbildningsledare, högskolan och yrkeshögskolestuderande.

De synpunkter som lämnades kunde tydligt samlas kring tre områden: livslångt lärande, relevans på arbetsmarknaden och hanterbarhet i alla led. Detta stämde väl överens med myndighetens egna tankar om vilka områden som måste ägnas särskild uppmärksamhet när ett system för fristående kurser ska utformas och fick bli vägledande i arbetet.

Förslag om fristående kurser på fyllnadsplats

I utredningen lämnas två förslag, det ena om fristående kurser på fyllnadsplats och det andra om reguljära fristående kurser. Fristående kurs på fyllnadsplats tar sin utgångspunkt i ett bättre utnyttjande av de drygt 2000 studerandeplatser som idag (2015) är outnyttjade på beviljade utbildningar.

Förslaget innebär i princip att utbildningsanordnare med stöd av utbildningens ledningsgrupp efter en enkel ansökan till myndigheten ska kunna anta studerande till en kurs som ingår i en utbildning. Utbildningsanordnaren utnyttjar en tom utbildningsplats och får statsbidrag i den omfattning platsen används. En fristående kurs ska kunna avslutas med ett särskilt utbildningsbevis. Möjlighet till fristående kurs på fyllnadsplats kan införas redan 2017.

Förslag om reguljära fristående kurser

Myndigheten föreslår också att ett mer permanent system för reguljära fristående kurser inom ramen för yrkeshögskolan införs som en integrerad del av det ordinarie utbildningsutbudet. Ansökan om att få bedriva fristående kurs görs i samband med ansökan om att få bedriva utbildning. Fristående kurser kan utgöras av kurser som också ingår i en beviljad utbildning men kan genomföras med exempelvis annan studietakt eller studieform. Arbetslivet intygar att kursen är relevant på arbetsmarknaden även utan sammanhang av hela utbildningen. En fristående kurs ska kunna avslutas med ett särskilt utbildningsbevis. Möjlighet till reguljära fristående kurser kan införas från och med hösten 2018.

Ekonomiska konsekvenser för statsbidrag och särskilda medel

Utredningen visar att det finns ett stort intresse för fristående kurser. Men den totala omfattningen på sikt är svår att förutse då den dels styrs av utbildningsanordnarnas och de studerandes intresse, dels av finansieringsmöjligheter. Möjlighet till fristående kurs på fyllnadsplats kan införas redan 2017 om satsningen kan finansieras. Myndigheten prognostiserar inget överskott det närmaste året. Finansiering behöver då ske på annat sätt, till exempel genom färre antal beviljade yrkeshögskoleutbildningar eller anslag av särskilda medel.

I utredningen presenteras fyra tänkbara scenarion avseende reguljära fristående kurser. Myndighetens beräkningar visar att om 85 procent av utbildningsanordnarna bedriver tre fristående kurser per utbildningsomgång blir antalet kurser 2220 stycken och kostnaden cirka 285 miljoner kronor år 2021. Om 33 procent av utbildningsanordnarna bedriver en kurs per omgång blir antalet kurser 285 stycken och kostnaden ca 35 miljoner kronor år 2021.

Konsekvenser på myndigheten

Myndigheten beräknar att hanteringen av ansökningar och administration av pågående fristående kurs på sikt kräver cirka tre årsarbetskrafter och att tillsyn och kvalitetsgranskning kräver cirka två årsarbetskrafter. Om systemet kan nyttja så mycket som möjligt av den teknik som finns idag och bygga sidospår i befintliga system krävs inte heller stora ombyggnader av IT-system. Utvecklings-kostnaderna för att införa ett system för fristående kurser beräknas till cirka 3 miljoner kronor och cirka 2150 timmar i interna resurser.

Behov av författningsändringar

Myndigheten bedömer att införande av fristående kurser kan göras på ett ändamålsenligt sätt inom ramen för befintliga utbildningar. Detta medför också ett relativt begränsat behov av anpassningar när det gäller regleringen. Lagändringar bedöms inte bli nödvändiga.

Slutsats

Myndighetens slutsats är att det är fullt möjligt att utifrån utgångspunkterna livslångt lärande, relevans på arbetsmarknaden och hanterbarhet i alla led finna ett system för fristående kurser i yrkeshögskolan som är smidigt, ändamålsenligt och kostnadseffektivt. De förslag som myndigheten här har lagt fram bör kunna lägga grunden för ett sådant system. Vi tror att det är viktigt att utforma systemet så att det är flexibelt och kan utvecklas och få ändamålsenlig dimensionering efter hand som erfarenheter vinnns.

1 Inledning

1.1 Uppdrag

Myndigheten för yrkeshögskolan har av regeringen i regleringsbrevet för 2016 fått i uppdrag att undersöka hur fristående kurser kan ingå i yrkeshögskolans ordinarie utbud. Myndigheten ska även beskriva konsekvenserna för myndighetens hantering av statsbidrag och särskilda medel om fristående kurser kommer att erbjudas inom yrkeshögskolan.

1.2 Bakgrund

Tänkarna om att fristående kurser ska finnas inom yrkeshögskolan återfinns redan i SOU 2008:29, Yrkeshögskolan. När det gäller yrkeskunnande i förändring står följande att läsa i utredningen: *"En kurs som ingår i utbildningen får även erbjudas som fristående kurs."* Tankarna förs vidare i resonemang om att fristående kurser inom yrkeshögskolan också bör kunna erbjudas för yrkesverksammas kompetensutveckling. Utredaren pekar på att yrkeshögskolan kommer att erbjuda en möjlighet till fördjupning inom det yrkesområde som en elev valt i gymnasieskolan. Yrkeshögskolan blir en intressant väg för vidare utveckling efter gymnasiet för det stora antal gymnasieelever som inte uppfattar akademiska studier som ett relevant alternativ. Yrkeshögskolan bör också kunna få stor betydelse genom att erbjuda yrkesverksamma kompetensutveckling i form av kortare kurser och kurspaket med reducerad studietakt i flexibla former.¹

Den 17 augusti 2015 skickade regeringen departementspromemorian *"En stärkt yrkeshögskola – ett lyft för kunskap"* (Ds 2015:41) på remiss. Promemorian är ett led i den fortsatta utvecklingen av yrkeshögskolan och tar utgångspunkt i regeringens nya kunskapslyft.

I promemorian föreslår regeringen att fristående kurser ska kunna erbjudas inom yrkeshögskolan. Skälen till förslaget är att regeringens satsning på ett kunskapslyft troligen kommer att innebära att fler människor av olika skäl söker sig till utbildning. Eftersom de kvalifikationer som efterfrågas på arbetsmarknaden förändras över tid är det viktigt att individer under sitt arbetsliv kan bygga på sin utbildning för att matcha kraven. Vissa personer kommer sannolikt att behöva den kompetens som en specifik kurs kan ge, men inte en hel utbildning. Det kan exempelvis gälla personer som befinner sig i en omställningssituation och behöver höja sin kompetens inom ett specifikt område. Regeringen föreslår vidare att Myndigheten för yrkeshögskolan ska få i uppdrag att undersöka hur fristående kurser kan ingå i yrkeshögskolans ordinarie utbud.

I myndighetens remissvar på Utbildningsdepartementets promemoria tillstyrker MYH förslaget att myndigheten ska få i uppdrag att undersöka hur fristående kurser kan ingå i yrkeshögskolans ordinarie utbud. Vidare delar myndigheten uppfattningen att det är rimligt att det finns samma möjligheter inom yrkeshögskolan som inom högskolan att läsa fristående kurser och att det också är nödvändigt i framtiden om yrkeshögskolan ska kunna tjäna olika syften inom ramen för matchning mellan arbetsmarknad och utbildning. Det kan röra sig om att vara en del av omställning, fortbildning och etablering. Myndigheten framhåller i sammanhanget att det är viktigt att återkomma till syftet med yrkeshögskolan – att säkerställa att eftergymnasiala yrkesutbildningar som svarar mot arbetslivets behov kommer till stånd.

1.3 Uppdragsutbildning

Det kan dras vissa paralleller mellan det befintliga systemet för uppdragsutbildning och förslaget att öppna upp för fristående kurser inom yrkeshögskolan. Genom

¹ Yrkeshögskolan. För yrkeskunnande i förändring, SOU 2008:29

uppdagsutbildning kan den som bedriver en utbildning inom yrkeshögskolan erbjuda hela eller delar av utbildningen som uppdagsutbildning för till exempel en organisation eller ett företag som uppdragsgivare. Initiativet till och ersättningen för uppdagsutbildningen kommer då från arbetslivet/arbetsgivaren. Det finns likheter, men fristående kurser ska istället ge individer möjlighet att på eget initiativ gå kurser som kompetenshöjning. Myndigheten föreslår andra lösningar för fristående kurser.

1.4 Utredningens inriktning och avgränsning

Uppdragets formulering är att myndigheten ska utreda "hur fristående kurser kan ingå i yrkeshögskolans ordinarie utbud". Myndighetens tolkning är att de fristående kurser som ska erbjudas inom yrkeshögskolan ingår i utbildningar som är beviljade av myndigheten att ingå i yrkeshögskolan.

Tolkningen ligger också i linje med de tankar som intressenterna framför i myndighetens kartläggning där livslångt lärande, relevans på arbetsmarknaden och hanterbarhet i alla led är de områden som återkommer. Kartläggningen framgår av kapitel 2 i denna rapport. Myndigheten har använt dessa utgångspunkter som vägledande i arbetet med att utforma en funktionell lösning.

Utifrån vår tolkning av uppdraget och med stöd av intressenterna har myndigheten fokuserat på att söka formerna för en smidig, ändamålsenlig och kostnadseffektiv implementering av fristående kurser i yrkeshögskolan.

Myndigheten har valt att hålla förslagen till implementering av fristående kurser tydligt inom ramen för yrkeshögskolans ordinarie utbildningsutbud. MYH föreslår ett integrerat system där fristående kurser är kurser som ingår i hela yrkeshögskoleutbildningar. Detta medför ett resurseffektivt och relativt okomplicerat sätt att uppnå de effekter som eftersträvas i termer av flexibilitet och valmöjlighet för individen, utan att ge avkall på den arbetsmarknadsrelevans som kommit att bli yrkeshögskolans signum.

MYH föreslår ett integrerat system, för fristående kurser, och att systemet ska omfatta kurser som ingår i yrkeshögskoleutbildningar. Myndigheten har bedömt det som en uppgift utanför utredningsuppdraget att utreda ett parallellt system för fristående kurser. Det har dock förts en intern diskussion om vägval och vi vill tydliggöra för uppdragsgivaren vilka resonemang och ställningstaganden som gjorts.

Myndighetens översiktliga bedömning är att det inte är möjligt att ett parallellt system visserligen skulle kunna erbjuda än större flexibilitet för individen, men å andra sidan skapa andra problem och utmaningar.

En av utmaningarna med ett parallellt system för fristående kurser skulle vara bibehållen relevans på arbetsmarknaden för all utbildning inom yrkeshögskolan. Det är en förutsättning för ett livslångt lärande att människor kan gå in och ut ur utbildningssystemet på ett flexibelt sätt. Ett system för fristående kurser inom yrkeshögskolan bör inte avskräcka och begränsa individers möjligheter till fortbildning. Det bör därför bygga på ett starkt förtroende för yrkeshögskolan. Förtroendet för yrkeshögskolan bygger idag till stor del på att de kunskaper, färdigheter och kompetenser som en individ kan skaffa sig inom yrkeshögskolan är relevanta på arbetsmarknaden. Därför är det centralt att också de kurser som ges som fristående inom yrkeshögskolan kan bedömas och prioriteras utifrån sin relevans på arbetsmarknaden.

Myndigheten bedömer att det inte kommer att vara möjligt att skapa ett eget prioriteringssystem för fristående kurser när det gäller att bedöma kursers relevans på arbetsmarknaden utan det sammanhang som en hel utbildning skapar. Myndigheten tar fasta på att det redan idag finns tillräckliga svårigheter med att säkert prioritera mellan olika yrkesroller som utbildas inom yrkeshögskolan. Att ytterligare bryta ner dessa i kompetenser för att sedan bryta ner dessa till kurser är inte möjligt med bibehållen kvalitet. För att öka tillförlitligheten i analyserna har myndigheten istället valt att framöver

arbeta på en mer aggregerad nivå och kommer att tydligare ta fasta på och analysera stora samhällstrender och vilken bäring dessa har på myndighetens arbete med prioritering av utbildningar.

En ännu större utmaning med ett helt parallellt system för fristående kurser skulle vara att skapa ett administrativt system som är resurseffektivt och hanterbart i alla led, både i införandefasen och på sikt. Ett parallellt system skulle kräva omfattande författningsförändringar och nya parallella processer för ansökning och administrativ hantering både hos utbildningsanordnare och hos myndigheten. Det skulle krävas uppbyggnad av särskilda IT-lösningar för fristående kurser med avsevärda förändringar både i ansökningsprocessen, hantering av beviljad utbildning och i studiedokumentationssystemet. I en situation med begränsade resurser bör införandet av fristående kurser i yrkeshögskolan bygga på ett system som möjliggör en hanterbar administrativ ordning för alla.

Ur ett anordnarperspektiv skulle den administrativa bördan av ett parallellt system bli betydande. Det finns därför också en risk att utbildningsanordnare med stora personella och ekonomiska möjligheter är de enda som kommer att utnyttja denna möjlighet då extra ansökningar kan bli för kostsamt för mindre utbildningsanordnare. Ett parallellt system är inte heller något som efterfrågas av de externa intressenter som myndigheten har varit i kontakt med, tvärtom befaras den administrativa bördan då minska intresset för att bedriva fristående kurser.

Sammantaget skulle ett parallellt system kräva stora och kostsamma förändringar och en långsiktigt betydligt fördyrad hantering utan att skapa utökade möjligheter eller högre kvalitet i yrkeshögskolan. Ett parallellt system skulle svårligen kunna möta kravet på bibehållen arbetsmarknadsrelevans och inte alls kunna möta kravet på hanterbarhet. I uppdraget eftersöktes en modell för fristående kurser som inte skapar snedfördelningseffekter och inte är isolerad till enstaka utbildningsområden, regioner eller utbildningsanordnare.

2 Perspektiv på fristående kurser inom yrkeshögskolan

Yrkeshögskolan är inte bara en gemensam angelägenhet för många intressenter, utan också ett resultat av en väl balanserad samverkan som bygger på mångas insatser för att nå gemensamma mål. För att kunna skapa ett system för fristående kurser som fungerar ändamålsenligt är det därför viktigt att söka utgångspunkter som de flesta berörda anser vara både relevanta och rimliga.

I det här kapitlet sammanfattas intressenternas synpunkter på hur fristående kurser kan införas i yrkeshögskolan utifrån de tre områden som betonas mest, livslångt lärande, relevans på arbetsmarknaden och hanterbarhet i alla led. I bilaga 1 redovisas intressenternas synpunkter i sin helhet. Sammanställningarna i bilagan har skickats tillbaka till berörda parter för godkännande och eventuellt förtydligande eller korrigerande.

2.1 Intressenterna

Yrkeshögskolans arbetsmarknadsråd har till uppgift att bistå myndigheten med information inom yrkeshögskolans område, varför myndigheten vände sig till rådets ledamöter för att inhämta synpunkter på fristående kurser. Nästan alla organisationerna har bidragit med underlag för uppdraget. Deras tankar om införandet av fristående kurser redovisas ur ett samhällsligt perspektiv, utifrån organisationens egna behov samt konkreta råd och tankar till myndigheten.

Fristående kurser har också ett tydligt individperspektiv och därför kontaktade myndigheten Sveriges Förenade Studentkårer (SFS) för att inhämta synpunkter. SFS betonar att de är en sammanslutning av studentkårer vid Sveriges universitet och högskolor och inte en politisk studerandeorganisation. De anser därför inte att de kan vara behjälpliga i uppdraget. Myndigheten bad då Yrkeshögskoleförbundet om hjälp att skapa en fokusgrupp av studerande från olika anordnare och yrkeshögskoleutbildningar.

Myndigheten har kontaktat företrädare för högskolan men de har valt att hänvisa till Universitets- och högskolerådet samt Universitetskanslersämbetets svar på departementspromemorian. Yrkeshögskoleförbundet (YHF) samt Sveriges Auktoriserade Utbildningsföretag (SAUF) har intervjuats utifrån mer konkreta frågeställningar om konsekvenser och möjligheter med fristående kurser. En enkät har genomförts bland nästan 600 aktiva utbildningsledare inom yrkeshögskolan för att få del av deras attityder och tankar runt en implementering av fristående kurser.

2.2 Yttranden och synpunkter

Myndigheten har utifrån intressenternas yttranden identifierat tre områden som betonas i de synpunkter som inkommit. Dessa områden är livslångt lärande, relevans på arbetsmarknaden och hanterbarhet i alla led.

2.2.1 Livslångt lärande

I princip samtliga tillfrågade anser att ett införande av fristående kurser i yrkeshögskolan är bra ur ett samhällsperspektiv. Det anses generellt att mer flexibla utbildningsvägar är en nödvändighet för Sverige och en utveckling av yrkeshögskolan. TCO/Unionen lyfter särskilt fram att fristående kurser på så sätt skulle kunna bidra också till positiva ekonomiska effekter gällande det offentliga i form av minskade kostnader för studiemedel och ökade skatteintäkter. Universitetskanslersämbetet (UKÄ) anger i sitt remissvar på departementspromemorian att skillnaden mellan högskolan och yrkeshögskolan blir mindre tydlig och önskar förtydligande avseende behov av och syfte med fristående kurser inom yrkeshögskolan.

Ur individperspektiv betonas brett böand de svarande att den flexibilitet som fristående kurser skulle innebära stödjer det livslånga lärandet. Enligt LO är förslaget en viktig del i utvecklingen av utbildningsformens förmåga att kunna anpassas till både branschens och individers behov. Flera framhåller att vissa redan yrkesverksamma och personer som står nära arbetsmarknaden kanske bara behöver tillgodogöra sig viss kompetens för att finna möjligheter till utveckling. Med snabba förändringar på arbetsmarknaden behöver människor fler, och mer flexibla, möjligheter att återkommande utveckla sin kompetens. För att tillgängliggöra fristående kurser bör de genomföras med olika studieform och studietakt så att människor verkligen har en chans att studera mitt i livet.

De studerande i fokusgruppen var väldigt positiva till möjligheten med fristående kurser. En majoritet av de tillfrågade utbildningsledarna anger att de har fått signaler från studerande eller potentiella studerande att de enbart önskar läsa någon eller några av de kurser som ingår i en utbildning. De studerande betonar vikten av att fristående kurser kan ges i flexibla former.

Flera av organisationerna lyfter även fram den betydelse fristående kurser kan ha när det gäller livslångt lärande i relation till validering. Genom fristående kurser i kombination med validering kan en individ till exempel komplettera sin reella kompetens och erhålla en yrkeshögskoleexamen.

2.2.2 Relevans på arbetsmarknaden

När det gäller relevans på arbetsmarknaden framhålls från flera aktörer att det ligger ett särskilt värde i att även de fristående kurserna säkras som relevanta på arbetsmarknaden.

Fackförbunden anser att fristående kurser på sikt ska kunna anordnas både som delkurser inom befintliga utbildningar och som helt fristående kurser som i högskolan. Kurser inom befintliga utbildningar anses redan prövade, men helt fristående kurser bör prövas ur ett arbetsmarknadsperspektiv.

Svenskt Näringsliv och Almega menar att de fristående kurserna ska vara kvalitetssäkrade av anställande arbetsliv. Ledningsgruppen ska ha ansvaret för vilka kurser som ska bedrivas för att säkerställa att kurserna har arbetsmarknadsrelevans för det regionala arbetslivet och bidrar till tillväxt. YHF menar att detta ger yrkeshögskolan möjlighet att utveckla samarbetet med det regionala näringslivet med utgångspunkt i företagets rekryteringsbehov.

Utbildningsanordnarorganisationerna lyfter fram att varje utbildningsanordnare i dialog med ledningsgruppen bör bedöma vilka kurser som är lämpliga att ge som fristående kurs. Detta eftersom kurser kan ha olika förutsättningar som gör dem mer eller mindre lämpliga att bedriva som fristående.

Ett par av organisationerna framhåller att bibehållen arbetsmarknadsrelevans även för fristående kurser är viktigt också på längre sikt, med tanke på yrkeshögskolans identitet och varumärke. Även de studerande anser att arbetsmarknadsrelevansen är central.

2.2.3 Systemet ska vara hanterbart i alla led

De tillfrågade har också många tankar kring hur ett system för fristående kurser inom yrkeshögskolan bör byggas upp för att fungera och vara hanterbart för alla inblandade. En betydande majoritet av utbildningsledarna anger att det finns intresse för att bedriva en eller flera av de kurser som ingår i någon av deras yrkeshögskoleutbildningar som fristående kurs. Det finns dock en oro avseende ökade administrativa omkostnader som bekräftas av utbildningsanordnarnas organisationer. Både SAUF och YHF lyfter fram riskerna med en tung ansökan och administration av fristående kurser. En alltför svår process att ansöka och bedriva fristående kurser kan vara avskräckande för

utbildningsanordnarna och leda till att intresset för att bedriva fristående kurser minskar. Myndigheten bör ha utarbetat ett smidigt administrativt system för att hantera studerande på fristående kurser i god tid innan systemet sätts.

De menar vidare att den administrativa bördan för ledningsgruppen bör begränsas och att utbildningsanordnaren bör vara ansvarig för antagningen till fristående kurs. För att minimera kostnader och administration anser SAUF att ersättning ska ges per studerande med minimal administrativ börda för anordnaren.

Flera av de tillfrågade framhåller vikten av ett system som skapar synlighet och förutsägbarhet avseende vilka kurser som erbjuds och vilka regler och ramar som ska gälla för genomförandet, samt hur kompetensen ska synliggöras efter genomförd kurs. De studerande poängterar att det bör utgå ett tydligt kursintyg efter avslutad kurs där omfattning, namn och en mindre beskrivning av innehåll ingår. De studerande vill också skicka med till myndigheten att marknadsföringen är viktig och att ett enkelt system med god översikt skulle underlätta och stödja den individuella utveckling som fristående kurser kan ge.

När det gäller finansiering av fristående kurser går uppfattningarna något isär. SKL och fackförbunden kan tänka sig att fristående kurser kan få beviljas på bekostnad av hela utbildningar. Svenskt Näringsliv och utbildningsanordnarnas organisationer menar att det inte är möjligt eftersom det redan är en så stark konkurrens om medel. De menar att införande av fristående kurser kräver en egen finansiering som gör att antalet beviljade utbildningar inte minskas.

3 Förslag om fristående kurs på fyllnadsplats

En del av yrkeshögskolans utbildningar utnyttjar inte alla studerandeplatser. Anledningen är oftast för få behöriga sökande, vilket kan leda till outnyttjade platser eller till och med inställda utbildningsomgångar. År 2015 hade yrkeshögskolan 2113 outnyttjade platser.

När det finns utrymme i form av tomma platser på omgång för beviljad utbildning föreslår myndigheten att utbildningsanordnaren ska kunna erbjuda studerande att gå en eller flera kurser på utbildningen. Avsikten är att den som studerar på en fristående kurs på fyllnadsplats följer utbildningens upplägg på samma sätt som om den var antagen till utbildningen. Myndigheten föreslår att utbildningsanordnaren ska kunna ställa andra behörighetskrav vid antagning till fristående kurs än vid antagning till hela utbildningen. För att inte öka den administrativa belastningen på ledningsgruppen föreslås att ledningsgruppen för utbildningen ska kunna överlåta ansvaret för antagning till fristående kurs på utbildningsanordnaren.

Ansökan om att bedriva fristående kurs på fyllnadsplatser ska kunna göras löpande av utbildningsanordnaren under den tid utbildningen ingår i yrkeshögskolan.

Förslaget innebär ett resurseffektivt utnyttjande av de platser som redan har beslutats men av olika anledningar inte utnyttjas. Vi bedömer att administrationsbördan hos utbildningsanordnare och myndighet endast ökar marginellt, men det är svårt att beräkna i detta skede.

Myndigheten kan införa fristående kurser på fyllnadsplats redan 2017. Då utbildningarna redan är beviljade och tilldelade medel går det att hantera genom att göra ett antal förändringar och anpassningar i befintliga system för hantering av utbildningar inom myndigheten. Om detta ska implementeras är det viktigt att sätta formerna för hanteringen så snabbt som möjligt, både internt och externt, och att genomföra informationsinsatser.

3.1 Ansökan skickas till myndigheten

Hanteringen sker genom att utbildningsanordnaren inventerar outnyttjade platser och skickar in en blankett om ansökan att bedriva fristående kurs på utbildningen till myndigheten. Utbildningsanordnaren anger vilka kurser de kan erbjuda, vilket kan vara en eller flera kurser. Ledningsgruppen intygar att kurserna är relevanta att bedriva som fristående kurs. Utbildningsanordnaren meddelar samtidigt vilka behörighetskrav som ska tillämpas för den fristående kursen. Myndigheten skickar ut ett beslut om att utbildningsanordnaren får bedriva den aktuella kursen som fristående kurs.

3.2 Information till potentiella studerande

Utbildningsanordnaren har möjlighet att redigera sin befintliga beskrivning om utbildningen och även där marknadsföra att de bedriver en eller flera fristående kurser på utbildningen. Om utbildningsanordnaren använder sig av denna möjlighet publiceras informationen på yrkeshogskolan.se samt skickas till SUSA-navet där olika aktörer hämtar utbildningsinformation som publiceras på andra externa webbplatser, till exempel utbildningsinfo.se och allastudier.se. Det kommer även finnas möjlighet för utbildningsanordnaren att meddela kurstillfällena separat till myndigheten, som publicerar informationen på yrkeshogskolan.se. Utbildningsanordnaren kan även informera om de fristående kurserna via sina egna kanaler.

3.3 Rapportera studerande i studiedokumentationstjänsten

I tjänsten Hantera studiedokumentation på Mina sidor kommer utbildningsanordnaren att kunna registrera och markera de studerande som går fristående kurs på den aktuella utbildningsomgången. I studiedokumentationstjänsten ska utbildningsanordnaren ange

betyg och betygsdatum för varje kurs och därmed blir det med vårt förslag möjligt att använda systemet till stor del som det är idag.

Studerande som går fristående kurs kommer att styras i systemet så att det endast går att ta ut ett "Utbildningsbevis – Fristående kurs". Detta för att de ska skiljas ut från de ordinarie studerande som kan få ut utbildningsbevis och examensbevis baserat på hela utbildningen.

3.4 Utbetalning av statsbidrag och särskilda medel

Utbildningsanordnaren kommer enligt förslaget att få rekvirera samma statsbidrag för en studerande på fristående kurs på fyllnadsplats som man skulle ha fått göra för en studerande antagen till hela utbildningen. Detta sker genom att utbildningsanordnaren i efterhand skickar in en rekvisition som vi kontrollerar mot registrerade uppgifter på studerande i studiedokumentationstjänsten. På grund av systemens komplexitet avseende utbetalningsplaner ser vi i dagsläget inte möjlighet att skapa automatiserade underlag för utbetalning av statsbidrag för fristående kurser på fyllnadsplatser.

4 Förslag om reguljära fristående kurser

Myndigheten föreslår att ett permanent system för reguljära fristående kurser inom ramen för yrkeshögskolan införs som en integrerad del av det beslutade utbildningsutbudet. Det innebär att fristående kurser ska utgöras av de kurser som ingår i en beviljad utbildning, dock kan det vara med annan studietakt, studieform och delvis annat genomförande. Det innebär att kurserna har sitt ursprung i en utbildning, men administreras och kan genomföras som fristående kurs i särskild ordning. För systemförståelse kan det påpekas att reguljära fristående kurser föreslås ligga inom utbildning, men utom omgång (se bild 1). Myndigheten föreslår även att utbildningsanordnaren ska kunna ställa andra behörighetskrav vid antagning till fristående kurs än vid antagning till hela utbildningen. För att inte öka den administrativa belastningen på ledningsgruppen föreslår vi att ledningsgruppen ska kunna överlåta ansvaret för antagning till fristående kurs på utbildningsanordnaren.

För att ansökningsproceduren ska kunna hanteras på ett effektivt sätt både för myndigheten och för utbildningsanordnare kommer utbildningsanordnare att ansöka om fristående kurser i samband med ansökan om utbildning. Myndighetens handläggare bedömer idag kurserna som en del av ansökan, vilket innebär att kurserna redan idag provas mot gällande lag och förordning.

Bild 1

4.1 Ansökan i ansökningsomgång

När utbildningsanordnaren ansöker i en ansökningsomgång för att få bedriva yrkeshögskoleutbildning anger de samtidigt om de ämnar bedriva fristående kurser inom ansökt utbildning. De ska markera vilken eller vilka kurser som utbildningsanordnaren och arbetslivet intygar som lämpliga att bedriva som reguljära fristående kurser parallellt med utbildningen. På de kurser utbildningsanordnaren markerat att de vill bedriva som fristående kurs öppnas ytterligare fält i ansökningsformuläret gällande studietakt, studieform, antal handledar- och lärarledda timmar, samt en fritextruta där utbildningsanordnaren anger om något kommer att skilja sig från motsvarande kurs inom en utbildningsomgång. De krav som ställs upp för behörighet till den fristående kursen ska anges i fritextrutan. Genom denna hantering blir fristående kurser en del i bedömningen av ansökan. I beslutet om utbildningen ska även en del om fristående kurs finnas där årsplatser och medel blir tydliga. Utbildningsplanen ska bifogas beslut, och då finns även delen angående fristående kurser inkluderad.

Bild 2

4.1 Utbildningsplan

Fristående kurs blir en egen del i utbildningsplanen som är det styrande dokumentet för utbildningen. På detta sätt håller vi ihop och tydliggör alla delarna i en och samma utbildningsplan. Ansökan om ändringar sker via ändring av utbildningsplanen på myndighetens webbplats Mina sidor, som är en administrativ funktion för utbildningsanordnare.

4.2 Hantera beviljad fristående kurs

I systemet läggs efter beviljandet av utbildningen fristående kurser i ett eget spår där utbildningsanordnaren ska administrera dessa kurser separat. Upplägget kommer att te sig som för redan existerande utbildningsomgångar, de kommer till exempel att få ange antal starter per kurs med start- och slutdatum för varje kurstillfälle, fylla i beskrivningstext om den fristående kursen, samt sista ansökningsdag för studerande.. Vi bygger systemet flexibelt så att utbildningsanordnaren kan ändra uppgifter om antal starter av fristående kurs. Efter att anordnare har angett detta kommer informationen om kurs att skickas till berörda webbplatser så att de blir synliga för potentiella studerande.

4.3 Information till potentiella studerande

Utbildningsanordnaren kan redan efter att ansökan blivit beviljad ange att utbildningen tillhandahåller fristående kurser i den information som visas i sökmotorn på yrkeshogskolan.se. Ytterligare spridning sker när anordnaren har kompletterat uppgift om varje starttillfälle per kurs, informationen kommer då att skickas så att den visas på yrkeshogskolan.se samt fil till SUSA-navet där olika aktörer hämtar utbildningsinformation till sina webbplatser, till exempel utbildningsinfo.se och allastudier.se. Detta kan kompletteras med särskilda informationskampanjer gällande just fristående kurser.

4.4 Rapportera studerande i studiedokumentationstjänsten

Studiedokumentationstjänsten utvecklas så att det är möjligt att registrera uppgifter för den fristående kursen, på ett sätt där varje start av fristående kurser hanteras likt en ordinarie utbildningsomgång. Utbildningsanordnaren rapporterar satta betyg samt betygdatum för varje studerande på varje kurs. Utbildningsanordnaren ska bara kunna

skriva ut ett "Utbildningsbevis – Fristående kurs", vilket begränsas via en spärr som byggs in i systemet. Om en studerande går flera kurser kommer den att få "Utbildningsbevis – Fristående kurs" för var och en av kurserna.

4.5 Utbetalning av statsbidrag och särskilda medel

Myndigheten kommer att arbeta in utbetalning i systemet på fristående kurser för att skapa systemstöd. Utbetalningsplan görs separat och blir inte en del i utbildningens utbetalningsplan. Utbetalning kommer att ske genom att utbildningsanordnaren tar ut en rekvisition ur systemet där de registrerade studerande på kursen finns med. Vi avser att tillämpa samma principer för utbetalning som finns idag för utbildningsomgång.

4.6 Statistik och uppföljning

Myndigheten kommer kunna göra olika rapportuttag så att statistik kan tas ut på fristående kursers olika delar. Uppgifter om de studerande och uppföljning av nyttjandegraden av de avsatta medlen kommer att vara tillgängliga och gå att analysera. Detta gäller såväl fyllnadsplats som reguljära platser på fristående kurs på beviljad utbildning.

4.7 Bedömning och beslut

Myndigheten gör en enkel rimlighetsbedömning utifrån ansökan där det finns angivet under vilka förutsättningar som fristående kurser ska bedrivas. Anordnaren ska även beskriva om förutsättningarna skiljer sig från kurs i utbildningen. Det kan vara både möjligt och lämpligt att till exempel bedriva en fristående kurs på distans inom ramen för en bunden utbildning. Det ska tydligt framgå av utbildningsplanen hur man avser hantera parallella spår. På detta sätt får de fristående kurserna samma trygga förutsättningar som hela den beviljade utbildningen.

4.8 Tillsyn och kvalitetsgranskning

Myndigheten bedömer att det finns goda möjligheter att effektivt inkludera fristående kurser, både reguljära och på fyllnadsplats, i det löpande tillsyns- och kvalitetsgranskningsarbetet. Viktiga förutsättningar för detta är välfungerande styrning och administration av fristående kurser samt tillräckliga resurser.

En av förutsättningarna för effektiv tillsyn och kvalitetsgranskning av fristående kurser är att regleringen och övriga styrdokument är tydliga och täcker in de områden som krävs. När det gäller fristående kurser på fyllnadsplats föreslår MYH att huvudsakligen samma villkor, krav och förutsättningar ska gälla oavsett om den studerande är antagen till hela utbildningen eller till en fristående kurs på fyllnadsplats. En sådan ordning gör det möjligt för utbildningsanordnaren att efter uppstått behov, på kort varsel och efter en enkel ansökan till myndigheten erbjuda studerande att läsa fristående kurs på fyllnadsplats. På detta sätt får studerande på fristående kurs snabbt samma trygga och granskningsbara förutsättningar som den som är antagen till hela utbildningen.

Reguljära fristående kurser behöver dock kunna bedrivas under förutsättningar som delvis skiljer sig från de som gäller hela utbildningen, till exempel på distans eller halvfart. Därför krävs i dessa fall reglering som kompletterar och går utöver det som gäller för kurser som genomförs som delar av en hel utbildning. Det behövs också kompletterande information i form av tydliga och tillräckligt utförliga styrdokument som beskriver genomförandet i de delar det skiljer sig från resten av utbildningen. Då läggs grunden för ett bra och granskningsbart genomförande.

Den andra viktiga förutsättningen för effektiv tillsyn och kvalitetsgranskning av fristående kurser är att de tillgängliga resurserna på myndigheten är tillräckliga. Tillsyn eller kvalitetsgranskning av fristående kurs på fyllnadsplats inom ramen för pågående

utbildningar innebär inte att hänsyn behöver tas till parallella upplägg (annan studieform eller annan studietakt) eller till fler studerandegrupper. Granskningen skulle därför inte kräva några betydande anpassningar i varken metod och resursanvändning. De få studerande som går fristående kurs på fyllnadsplats granskas helt enkelt i samband med att utbildningen i sin helhet granskas, som om de vore studerande antagna till utbildningen.

Tillsyn eller kvalitetsgranskning av reguljära fristående kurser skulle kräva lite mer anpassning och lite större resursåtgång per granskad utbildning. Detta eftersom granskning av en utbildning med reguljära fristående kurser handlar om både fler studerandegrupper, större antal studerande och delvis andra villkor och förutsättningar för genomförandet (till exempel annan studieform eller annan studietakt).

Med en ny typ av utbildning bedömer myndigheten att nya frågor kan väckas både från studerande och från utbildningsanordnare. Klagomålshanteringen avseende fristående kurser kan därför komma att kräva resurser, särskilt i inledningsfasen.

Sammanfattningsvis skulle granskning av både fristående kurser på fyllnadsplats och reguljära fristående kurser kunna hanteras inom ramen för nuvarande granskningsverksamhet. Något ökade resurser skulle krävas per utbildning i relation till fler studerandegrupper och flera olika upplägg inom samma utbildning, men sammantaget kan det konstateras att inga stora förändringar skulle krävas för att granskningsverksamheten skulle kunna omfatta även fristående kurser.

5 Ekonomiska förutsättningar och konsekvenser

Myndighetens prognoser grundar sig på en beräknad nyttjandegrad, det vill säga en viss procents bortfall på grund av inställda starter, att utbildningarna inte fyller sina platser och att anordnare ansöker om och beviljas ändrad starttidpunkt. I de beräkningar myndigheten gjort för 2017 och framåt med beräknad nyttjandegrad och önskan om att beslut om så många utbildningsplatser som möjligt, ser vi inte något överskott av anslaget de närmaste åren. Hur de fristående kurserna ska finansieras och omfattningen av dessa får betydelse för myndighetens fortsatta prognoser av platser gällande ordinarie YH-utbildningar. Myndighetens personella resurser påverkas av ett införande av fristående kurser såväl på fyllnadsplats och reguljära. Myndigheten har även tittat på konsekvenser för kostnader av förändringar i våra befintliga IT-system som behövs göras för att hanteringen skall vara hanterbar för anordnare och för myndigheten.

5.1 Kostnadsberäkningar av fristående kurser

5.1.1 Antaganden för beräkningarna

Myndigheten har av intressenternas synpunkter valt att göra fyra olika beräkningar. Två nivåer av antalet utbildningar som kan komma att bedriva fristående kurser och två nivåer av antal kurser på dessa utbildningar. Myndigheten har också gjort ett antagande om att hälften av dagens genomsnittliga antal studerande per kurs i den ordinarie utbildningen kommer gå en fristående kurs. Myndigheten beräknar ge bidrag till de fristående kurserna utifrån den schablon som den ordinarie utbildningen har fått beslut om. En omräkning görs för att få en schablon per yrkeshögskolepoäng.

I beräkningarna har myndigheten utgått ifrån följande:

- Två alternativ på andelen utbildningar inom vilka det kommer att bedrivas fristående kurser. Alternativ 1: 85 procent och alternativ 2: 33 procent av utbildningarna.
- Två alternativa beräkningar för antalet fristående kurser per utbildningsomgång. Alternativ 1 med en kurs per omgång och alternativ 2 med tre kurser per omgång.
- Antalet studerandeplatser beräknas bli hälften så stort som det beslutade antalet i den ordinarie utbildningen.
- Samma schablon som anordnarna har fått för den befintliga utbildningen används och omräknas till en schablon per yrkeshögskolepoäng.
- Modellen bygger på samma beräkning av omgångar som i budgetunderlaget 2017-2019.

5.1.2 Beräkning om fyra olika nivåer

Genomsnittskostnaden för en kurs beräknas till 123 000 kronor. Beräkningen bygger på ett genomsnitt på alla utbildningsområdena där det genomsnittliga antalet kurser på en utbildning är 13 stycken och den genomsnittliga kurslängden 5,5 vecka. Beräkningen bygger också på 15 studerande per kurs vilket är hälften av dagens genomsnittligt beviljade studerandeplatser per utbildningsomgång. Utifrån denna kostnad och med ovanstående nämnda förutsättningar kommer myndigheten fram till nedanstående omfattning i grova drag.

Andel av utbildningarna	Antal fristående kurser per utbildning och omgång	Antal kurser per omgång totalt	Utbetalt Mnkr per omgång totalt
85%	1 kurs per utbildning och omgång	380	45
	3 kurser per utbildning och omgång	1 140	135
33%	1 kurs per utbildning och omgång	150	20
	3 kurser per utbildning och omgång	450	60

Tabell 1

5.1.3 Antal kurser och utbetalda statsbidrag över tid

Antalet kurser och utbetalt statsbidrag för dessa kurser kommer fördela sig över flera år för en flerårig utbildning med beslut om två omgångar eller fler. Till det kommer också att nya beslut fattas varje år som har påverkan på utbetalda statsbidrag framåt i tiden. Det är grova beräkningar för att ge en indikation om antal kurser och statsbidrag som kan bli aktuellt framöver. Beräkningen bygger också på att samma beslutsmängd gäller årligen, d v s ingen beräkning om ett ökande antal kurser framåt i tiden

Som det är tänkt kommer anordnarna i ansökningsomgång 2017 att kunna ansöka om att bedriva fristående kurser. Kurserna kan starta från och med hösten 2018. Beräkningen bygger på att en viss andel hinner genomföra sin/sina kurser redan under hösten men att resten av kurserna genomförs åren därpå. Vid beslut om samma antal platser för fristående kurser årligen visar 2021 den "stabila" nivån som detta innebär i platser och statsbidrag.

Andel av utbildningarna	4 olika senario		2018	2019	2020	2021
85%	1 kurs per omgång	antal kurser	60	310	615	740
	1 kurs per omgång	statsbidrag i mnkr	8	40	80	95
	3 kurser per omgång	antal kurser	180	930	1 845	2 220
	3 kurser per omgång	statsbidrag i mnkr	24	120	240	285
33%	1 kurs per omgång	antal kurser	25	120	235	285
	1 kurs per omgång	statsbidrag i mnkr	3	15	30	35
	3 kurser per omgång	antal kurser	75	360	705	855
	3 kurser per omgång	statsbidrag i mnkr	9	45	90	105

Tabell 2, utbetalningar och antal kurser över tid.

5.1 Konsekvensanalys för befintligt utbud och anslagstilldelning

Ska finansiering ske utan utökning av anslaget så påverkas beslutsnivån när det gäller de ordinarie utbildningarna. Oavsett om de fristående kurserna ska fylla tomma platser på en utbildning eller om reguljära fristående kurser kommer startas har det samma påverkan på utbetalda statsbidrag.

5.1.1 Fristående kurser på fyllnadsplats redan 2017

Att erbjuda fristående kurser på fyllnadsplats redan 2017 innebär att mer statsbidrag än tidigare beräknat kommer att betalas ut. Som tidigare nämnts fattar myndigheten sina beslut och gör sina långsiktiga prognoser med beräkning om en viss beslutsnivå av platser och med en viss nyttjandegrad.

Med nuvarande beräknade beslutsnivå för beslut om platser under 2017 är anslaget utnyttjat fullt ut. Om fristående kurser ändå ska genomföras på tomma platser innebär detta troligen en utnyttjad anslagskredit. Alternativet är att minska beslutsnivån av ordinarie utbildningar eller att en mindre ökning av anslagstilldelningen ges.

5.1.2 Reguljära fristående kurser från och med 2018

Införande av reguljära fristående kurser påverkar troligen inte nyttjandegraden på befintliga utbildningar. Statsbidrag till fristående kurs kan innebära minskat statsbidrag till hela utbildningar om inte en ökad tilldelning av statsbidraget sker. Utbetalda statsbidrag för fristående kurser kommer att öka succesivt under de första åren då nya beslut fattas årligen för flera omgångar. Detta visas i tabell 2, Utbetalningar och antal kurser över tid..

5.2 Myndighetens personella resurser

Med utgångspunkt i rapportens förslag om fristående kurser på fyllnadsplatser så uppskattar vi det inledande behovet av personella resurser till cirka en årsarbetskraft på myndigheten. Det skulle innefatta alla de olika rollerna så som utbildningshandläggare, administratör, studiedokumentationshandläggare, ekonomihandläggare, utredare och statistiker. Myndigheten får över tid följa utvecklingen och intresset från utbildningsanordnare att ansöka om fyllnadsplatser och en eventuell påverkan av administrationen av detta.

När det gäller ett reguljärt system beräknar vi att cirka fyra årsarbetskrafter behövs inom myndigheten för att långsiktigt hantera fristående kurser. I beräkningen ingår två årsarbetskrafter avseende utbildningshandläggare, administratör, studiedokumentationshandläggare, ekonomihandläggare och statistiker och två årsarbetskrafter avseende utredare på tillsyn och kvalitetsgranskning. Beräkningen av resursbehovet utgår ifrån att fristående kurser införs enligt den modell som myndigheten föreslår och att det finns ett tydligt intresse av att bedriva fristående kurs samt att samma principer för granskningsplanering som för 2016 tillämpas.

5.3 Behov av IT-stöd

Myndigheten avser nyttja så mycket som möjligt av befintliga tekniska lösningar och system. Att lösningen i största möjliga mån liknar det nuvarande upplägget för hur anordnarna hanterar sina utbildningsomgångar förenklar både internt och externt. Denna lösning gör att även kostnaderna blir hanterbara. Efter att detta eventuellt har implementerats ökar dock förvaltningskostnaden av systemen något.

När det gäller att utveckla för fyllnadsplatser görs det mesta via blankett och manuellt arbete vilket gör att kostnaden inte blir så hög, cirka 300 000 kronor för ändringar i system och interna resurser på cirka 150 timmar för att ta fram krav och medföljande tester.

För reguljära fristående kurser inom beviljad utbildning krävs större förändringar i våra system, så att vi får en hanterbar struktur och användarvänlighet både internt och externt. Ansökan måste anpassas efter de delar som krävs för fristående kurser ska finnas för anordnaren att fylla i. Ändringar behöver göras i rapportverktyget som genererar utbildningsplaner. Vi behöver även bygga ett gränssnitt där anordnaren ska ange vilka kurser de har för avsikt att starta med tillhörande start- och slutdatum, samt beskrivningstext för kursen. Kostnaden för detta uppskattar vi till cirka 2,75 miljoner

kronor och till det tillkommer interna resurser om cirka 2000 timmar för att ta fram krav och medföljande tester.

6 Behov av författningsändringar

Myndigheten bedömer att införande av fristående kurser kan göras på ett ändamålsenligt sätt inom ramen för befintliga utbildningar. Fristående kurser kan då hanteras till stor del inom redan befintliga processer hos både myndigheten och utbildningsanordnarna, något som effektiviserar hanteringen avsevärt. Detta medför också ett relativt begränsat behov av anpassningar när det gäller regleringen.

Vi har gjort en översiktlig genomgång av de behov av anpassningar som uppstår och tagit utgångspunkt i att gällande reglering ska omfatta fristående kurser som en del av befintlig utbildning. I enlighet med modellen kan då fristående kurs bedrivas på två sätt – dels på fyllnadsplatser i pågående utbildning, dels som reguljära fristående kurser.

Fristående kurs på fyllnadsplats föreslås endast kunna bedrivas helt inom ramen för en utbildningsomgång. Den behöver då inte regleras eller hanteras i särskild ordning. Annan studietakt eller annan studieform blir möjlig endast genom individuell studieplan. Andra behörighetskrav och annan tillträdesprocess är den enda generella skillnad i villkor som möjliggörs. För att inte öka den administrativa belastningen på ledningsgruppen föreslås ledningsgruppen kunna överlåta ansvaret för antagning till fristående kurs på utbildningsanordnaren.

Myndigheten föreslår att reguljära fristående kurser ska bedrivas inom ramen för utbildningen, men utanför en utbildningsomgång. Förslaget innebär att den planerade fristående kursen kan bedrivas på helt eller delvis andra premisser och villkor än motsvarande kurs som ingår i en hel utbildning. Vi föreslår att andra behörighetskrav, annan tillträdesprocess, annan studietakt, annan studieform och till viss del andra genomförandeförutsättningar ska få gälla för den reguljära fristående kursen. Vilka dessa villkor och premisser är ska framgå av utbildningsplanen för att säkerställa de studerandes rättssäkerhet och möjliggöra effektiv tillsyn och kvalitetsgranskning. En fristående kurs ska kunna avslutas med ett särskilt utbildningsbevis.

Ovanstående resonemang medför ett visst behov av översyn av gällande reglering. En fristående kurs ingår i en utbildning och omfattas av den reglering som gäller för utbildningen. Ett förtydligande av detta skulle exempelvis kunna göras i förordningens inledning, att med utbildning avses i denna förordning både hel utbildning och fristående kurs, om inte något annat anges (tillägg i 1 § YHF).

Fristående kurs skulle då endast behöva särregleras i de fall där bedömning eller hantering i särskild ordning är motiverad. Ett sådant avseende är exempelvis att det av myndighetens beslut bör framgå vilken eller vilka kurser som får bedrivas som fristående (ny punkt 5 i 1 kap. 5§ YHF). Vid ansökan om fristående kurs intygar arbetslivet kursens relevans på arbetsmarknaden även utan sitt sammanhang av hela utbildningen.

Avseende utbildningsplanen föreslår myndigheten förtydliganden om hur fristående kurser ska bedrivas. Fristående kursers huvudsakliga upplägg och organisation, de krav på särskilda förkunskaper som kan ställas enligt 3 kap. 3 § för fristående kurser samt de grunder som ska användas vid urval bland behöriga sökande till fristående kurser skulle behöva framgå av utbildningsplanen (nya punkter eller tillägg i punkter i 2 kap 7 § YHF).

Myndigheten föreslår att behörighetskraven för fristående kurs ska vara de krav som gäller för antagning till utbildning inom Yrkeshögskolan. Utbildnings-anordnaren bedömer vilka förkunskapskrav som behövs för att säkerställa att den studerande kan tillgodogöra sig kursen. Myndigheten anser det tänkbart att det finns kurser som kan komma att kräva både lägre såväl som högre ställda förkunskapskrav än den hela utbildningen som kursen har sitt ursprung i. Detta beror på var i utbildningens progression som kursen ges när den ingår i en hel utbildning. Önskar utbildningsanordnaren att behörighetskraven för fristående kurs ska vara samma som för antagning till hela utbildningen ser myndigheten inget hinder i detta. Regeringen har uppdragit åt myndigheten att föreslå nya

bestämmelser om tillträde till Yrkeshögskolan. Myndigheten avser att i den återrapporteringen komma med förslag även om tillträde till fristående kurs.

Även kraven på innehållet i kursplanerna skulle behöva skärpas något eftersom kursen och dess förutsättningar behöver vara tydliga även utan sammanhang av hela utbildningen. Information om kursens lärar- eller handledarledda verksamhet i antal timmar samt om huruvida kursen bedrivs som fristående kurs bör av det skälet framgå av kursplanen (nya punkter eller tillägg i punkter i 2 kap 9 § YHF).

Efter fullgjord kurs föreslår vi att studerande på fristående kurs ska kunna få ett särskilt utbildningsbevis för fristående kurs inom yrkeshögskolan. I beviset ska då den fristående kursens innehåll och de mål den studerande har uppnått anges (ny punkt och tillägg i 2 kap 16 § YHF).

Slutligen bedömer vi att en mer löpande, flexibel och mer individualiserad hantering av fristående kurser kommer att kunna bli aktuell. Därför ser vi också, i linje med de synpunkter som uttryckts från utbildningsanordnare, att hantering av fristående kurser kan komma att innebära en tydligt ökad administrativ börda på ledningsgruppen. Mot denna bakgrund menar vi att det vore lämpligt att öppna upp för att antagning av sökande till fristående kurs samt utfärdande av utbildningsbevis avseende fristående kurs får överlåtas till utbildningsanordnaren. Möjligheten är viktig i ett införandeskede för att sänka trösklarna och stimulera en utbyggnad av systemet för fristående kurser. Myndigheten bedömer att den studerandes rättssäkerhet inte kommer att försämrats genom att utbildningsanordnaren tillåts fatta de formella besluten om antagning och utfärdande av utbildningsbevis (tillägg i 4 kap. 2 § YHF).

Sammanfattningsvis kräver myndighetens förslag avseende införande av fristående kurser i yrkeshögskolan relativt få anpassningar av författningarna. Med fristående kurser inom ramen för beviljade utbildningar behöver fristående kurser endast särregleras där det är särskilt motiverat och dessa anpassningar kräver inte lagändring. De detaljerade ändringsförslagen framgår av bilaga 3 till rapporten.

7 Sammanfattande slutsats

Myndighetens slutsats är att det är fullt möjligt att utifrån utgångspunkterna livslångt lärande, relevans på arbetsmarknaden och hanterbarhet i alla led finna ett system för fristående kurser i yrkeshögskolan som är smidigt, ändamålsenligt och kostnadseffektivt. De förslag som myndigheten här har lagt fram bör kunna lägga grunden för ett sådant system, både genom fristående kurs på fyllnadsplats och genom reguljära fristående kurser. Fristående kurser kan till stor del hanteras inom redan befintliga processer hos utbildningsanordnarna och myndigheten, vilket effektiviserar hanteringen avsevärt. Detta medför också ett relativt begränsat behov av anpassningar när det gäller regleringen. Vi uppfattar att de förslag som lämnas i princip bemöter samtliga önskemål och farhågor som har uttryckts av intressenterna när det gäller livslångt lärande, relevans på arbetsmarknaden och hanterbarhet i alla led. Vi tror också att det är viktigt att utforma systemet så att det är flexibelt och kan utvecklas och få ändamålsenlig dimensionering efter hand som erfarenheter vinnns.

Bilaga 1: Synpunkter från intressenter

Sveriges kommuner och landsting (SKL)

SKL ser utifrån ett samhällsperspektiv positivt på införandet av fristående kurser, särskilt eftersom Sverige behöver utveckla mer flexibla upplägg med tanke på de stora grupper som kommit till Sverige från andra länder, ökade kompetenskrav och behov. Bra vägar att stärka utsatta grupper är genom kombinationer av SFI, och delar inom grundläggande Vux, gymnasial Vux och yrkeshögskola.

SKL anser att yrkeshögskolan behöver vara en flexibel utbildningsform, inte bara utifrån tid och inriktning utan också hur utbildningen är upplagd. Det vore positivt att möjligheten till fristående kurser ger förutsättningar för att bygga samman olika delar i utbildningssystemet för att individer snabbare än nu kan uppnå erforderad kompetens. Det ger en ökad flexibilitet som ökar möjligheterna att möta arbetsgivares behov av kompetens. SKL ser även att sådana möjligheter att tillhandahålla yrkeshögskolekurser skulle ställa ökade krav på kommunal samverkan och denna process är redan igång på vuxenutbildningens område inte minst genom yrkesvux.

Ur ett studerandeperspektiv är det viktigt med individuella studieplaner så att det för individen skapas en samlad studiegång med komponenter från olika delar av utbildningssystemet utifrån en tydlig struktur. Viktigt är också att anställda ska kunna komplettera med enstaka utbildningsmoment.

SKL ser att ett införande av fristående kurser inledningsvis kan ske på bekostnad av en minskad beviljandegrad av hela utbildningar. De ser det som en grundtanke med yrkeshögskolan att dess utbildningar är flexibla och därmed kan tillhandahållas också i form av fristående kurser. SKL efterfrågar en högre grad av flexibilitet inom YH. Sannolikt kommer dock merparten av utbudet även fortsättningsvis bestå av sammanhållna utbildningar.

SKL:s synvinkel på sikt är att de som söker en fristående kurs inom ramen för ett samlat utbildningsupplägg bör ges prioritet vid antagningen. Viktigt att det finns tillgång till studie och vägledningfunktion både i samband med upprättandet av utbildningsupplägget i sin helhet och i studiesituationen, när de olika delarna genomförs, dvs. på varje nivå och hos varje utbildningsanordnare. SKL anser även att utvecklandet av en väl fungerande valideringsfunktion som omfattar olika delar och nivåer av utbildningssystemet är av största angelägenhet

LO

LO anser att införandet av fristående kurser på yrkeshögskolan är bra ur ett samhällsperspektiv. Det är positivt vid omställningar och fortbildning av yrkesverksamma individer. Det kan ge personer som står nära arbetsmarknaden den kompetens som de behöver för att bli anställningsbara. LO ser därför positivt på ett införande av fristående kurser inom yrkeshögskolan. Det är viktigt att människor kan utvecklas på en eftergymnasial nivå och nå den kunskap som kurser inom yrkeshögskolan kan ge. LO anser att ett införande av fristående kurser kan ske på bekostnad av en minskad beviljandegrad av hela utbildningar då det viktigast är att få igång detta system och därmed öka flexibiliteten inom yrkeshögskolan. Individer behöver få kompetensutvecklas och kan ha kommit olika långt i sin utbildning, några behöver endast den kunskap som en kurs kan ge och inte en hel utbildning. Flexibiliteten är central för de fristående kurserna och de får heller inte beläggas med avgifter för de studerande. Det är också viktigt att kurserna kan ske under flexibla former men utan att göra avkall på kursens utbildningsmål.

När det gäller antagningen på kurserna ser man från LO:s sida inga behov av den formalisering som finns på hel utbildning gällande tillträde. Istället bör man pröva kursens relation till individen om den kan tillgodogöra sig kursen, och att kursen ligger i anslutning

till individens yrkesverksamhet eller på annat sätt kan vara motiverad utifrån individens eget sammanhang. Därför bör utbildningsanordnaren pröva den sökandes tillträde till kursen och inte ledningsgruppen. Ledningsgruppen bör bedöma vilka kurser som ska bedrivas, men antagningen ska ligga på utbildningsanordnarens ansvar. LO anser att kurserna redan bör vara granskade och bedömda i och med att utbildningen de ingår i är det. Detta bör underlätta myndighetens hantering av kurserna då det regionala och nationella behovet redan är bedömt och relevansen på arbetsmarknaden är säkerställd. Kurserna behöver dock kvalitetssäkras och registreras men inte bedömas på nytt. Yrkeshögskoleutbildningar i form av fristående kurser utgör ett positivt inslag som stöder yrkesutveckling, omställning och det livslånga lärandet. Förslaget är en viktig del i utvecklingen av utbildningsformens förmåga att kunna anpassas till både branschens och individers behov. Det kan komma att innebära ökad flexibilitet där samverkan med validering av reell kompetens kan medföra att avgränsade kompetensbehov kan tillgodoses. På sikt vill LO även se att man kan ha kurser som inte ingår i utbildningar men har starka behovsbilder. Nationella kurser som branscher och arbetstagare behöver inom sina yrkesområden som har bäring oavsett region och som bransch och myndigheten kvalitetssäkrar innehållsmässigt bör få finnas så att denna kunskap kan tillgängliggöras för arbetstagare. Exempel på sådana kurser kan vara grön energi och hållbarhet.

Arbetsförmedlingen

Arbetsförmedlingen anser att fristående kurser, ur ett bredare arbetsmarknadsperspektiv, skapar bra möjligheter för individen att vidareutbilda sig under hela sitt yrkesverksamma liv. Idén med livslångt lärande är god och enskilda kurser kan i det perspektivet fungera som ett effektivt sätt att bygga på befintlig kompetens. Arbetsförmedlingen konstaterar vidare att fristående kurser inom YH är bra för en målgrupp som står väldigt nära arbetsmarknaden eller redan har ett arbete. Fristående kurser kan då fungera som ett snabbt sätt att ge den enskilde individen den kompetensutveckling som krävs för att bättre matcha arbetslivets efterfrågan.

Fristående kurser inom yrkeshögskolan är främst för dem som saknar enstaka kompetenser och inte behöver gå längre utbildningar. Med andra ord för en grupp som är nära att komma in på arbetsmarknaden, för Arbetsförmedlingen är dock behovet av gymnasiala utbildningar störst. Många av de arbetssökande saknar detta och det måste först tillgodoses. I ett senare skede ser man behov av hela yrkeshögskoleutbildningar för att bygga vidare på gymnasieutbildningarna. Detta skulle bättre tillgodose ett behov hos majoriteten av de arbetssökande som arbetsförmedlingarna möter.

Fristående kurser kommer dock att bli ett viktigt verktyg vid omställningssituationer och vid kompetenskartläggningar. I och med införandet av fristående kurser kan tiden till arbete förkortas för ett stort antal människor och kompetenser som tidigare inte gått att nå utan att ha genomgått en hel utbildning öppnas upp. Yrkeshögskolan är idag stängd och bör därför öppnas upp för en större flexibilitet.

Vid ett införande av fristående kurser bedömer Arbetsförmedlingen att det är viktigt med tydliga verktyg för att synliggöra vilka kurser som finns, vad de innehåller. Det måste bli tydligt för såväl studerande som arbetsgivare att förstå innehållet i kurserna och möjligheterna med dem. Det är också viktigt att utforma ett system för att dokumentera och synliggöra kompetens efter genomförd kurs. Den kompetens som den studerande tillgodogör sig genom att läsa en kurs måste vara gångbar även vid byte av arbete. Samtliga berörda parter ska kunna förstå och hantera kompetensen även på längre sikt och kunskapen behöver vara lika mycket värd över hela landet.

TCO/Unionen

TCO/Unionen anser att det ur ett samhällsperspektiv är positivt om det införs fristående kurser i yrkeshögskolan genom att kompetensförsörjningen underlättas. Med snabba förändringarna av kompetens- och utbildningskrav på arbetsmarknaden behöver den befintliga arbetskraften fler möjligheter att återkommande utveckla sin kompetens. Fristående kurser i yrkeshögskolan kan förväntas bidra positivt till att arbetskraftens kompetens kan utvecklas utifrån arbetslivets behov. Då yrkesverksamma kan komplettera med just de kurser de behöver och därmed korta frånvaron från förvärvsarbete bör fristående kurser även kunna bidra till positiva offentligekonomiska effekter, i form av minskade kostnader för studiemedel och ökade skatteintäkter. TCO/Unionen är mycket positiva till införandet av fristående kurser då det är av central betydelse för att yrkesverksamma på ett mer effektivt sätt än idag ska kunna bygga på sin kompetens med hjälp av yrkeshögskoleutbildning. Organisationen bedömer att det är ett viktigt bidrag för att skapa bättre förutsättningar för TCO-förbundens medlemmar att möta förändrade kvalifikations- och utbildningskrav på arbetsmarknaden. För yrkesverksamma är det ofta avgörande att kurserna är tillgängliga under flexibla former. Det är också viktigt att tidsspannet från ansökan till antagning inte är för långt. TCO anser att fristående kurser innebär att yrkeshögskolans utbildningar blir mer tillgängliga för fler grupper med behov av utbildning, exempelvis yrkesverksamma. Det är en sammantaget en positiv förändring även om det sker på bekostnad av minskad beviljandegrad av hela utbildningar.

Det är viktigt att arbetslivserfarenhet och den reella kompetens som utvecklats i arbetslivet kan användas vid behörighetsprövning och urval. Det är också viktigt att reell kompetens kan provas för tillgodoräknande inom ramen för fristående kurser. Införandet av fristående kurser bör, tillsammans med andra förändringar, underlätta för prövning av reell kompetens. Liksom för YH-utbildningar generellt är det viktigt att fristående kurser kan utgöra ett utbildningsalternativ vid sidan av högskolan på olika kvalifikationsnivåer. Även fristående kurser behöver kunna bedrivas på avancerad nivå och ge möjlighet till vidareutbildning av yrkesverksamma med erfarenhet inom området. Det är viktigt både för yrkesverksammas kompetensutveckling och för effektiv matchning mot företags- och organisationernas behov.

Flexibiliteten i förläggning och utformning av fristående kurser har mycket stor betydelse. För att fristående kurser ska vara tillgängliga och användbara för yrkesverksamma krävs att de i hög utsträckning ges under flexibla former som deltids-, kvällstids- och distansundervisning. Heltidsutbildningar på dagtid är generellt svåra att ta del av för yrkesverksamma.

TCO anser att då de fristående kurserna är en del av befintliga utbildningar har utbildningarna som helhet redan prövats mot arbetslivets behov. Då bör inte varje kurs som ges som fristående behöva provas separat. De fristående kurserna är redan kvalitetssäkrade mot arbetsmarknadens behov. I de fall helt fristående kurser ges bör dessa provas ur ett arbetsmarknadsperspektiv. En sådan bedömning kan kanske tänkas ske på något mer förenklat sätt än den nuvarande prövningen av hela utbildningar. TCO anser att fristående kurser ska kunna anordnas både som delkurser inom befintliga utbildningar och som helt fristående kurser som i högskolan. Det senare förutsätter att regelverket som styr fördelning av statsbidrag anpassas till en yrkeshögskola med helt fristående kurser. Med helt fristående kurser kan kurser som är särskilt riktade till yrkesverksamma skapas, vilket är viktigt för att kunna ge utbildningar med hög relevans för yrkesverksamma. Med fristående kurser som enbart bedrivs som delkurser på befintliga utbildningar finns risk att kurserna blir mindre relevanta för yrkesverksamma, då utbildningen utformats för de studenter som läser utbildningen från början till slut. I det fall helt fristående kurser införs bör MYHs tillsyn, kvalitetsgranskning och uppföljning omfatta även dessa kurser.

Svenskt Näringsliv och Almega

Utifrån ett samhällsperspektiv är Svenskt Näringsliv (SN) positiva till ett införande av fristående kurser inom yrkeshögskolan. Yrkeshögskoleutbildningarna är en betydande kompetensförsörjande faktor för medlemsföretagen och en bidragande faktor för tillväxt. De fristående kurserna ska vara kvalitetssäkrade av anställande arbetsliv och de bör bedömas tillsammans med den utbildning de är en del av. Kurserna får inte tappa sin förankring till utbildningen och ska granskas utifrån de kriterier som utgör grund för beslut om en yrkeshögskoleutbildning. Ledningsgruppen ska ha ansvaret för vilka kurser som ska bedrivas för att säkerställa att kurserna har arbetsmarknadsrelevans för det regionala arbetslivet och bidrar till tillväxt. Det är därför centralt för SN att det är kurser i utbildningar som är beviljade av MYH och inte ett autonomt kurssystem som uppstår ur ett initiativ från enskilda individers intressen.

SN vill också betona att yrkeshögskolan inte får mynna ut i en arbetsmarknadsutbildningsform, utan att myndighetens uppdrag om att säkerställa att eftergymnasiala utbildningar som arbetslivet har behov av även ska gälla för kurserna. SN tar fasta på att utbildningsformen i sig är flexibel och därför blir denna process med inledande och tydlig kvalitetssäkring viktigare än flexibilitet i antal starter av kurser och en löpande ansökningsomgång.

Det bör finnas en kartläggning från det lokala arbetslivet över vilka kurser som kan komma att bli aktuella för att erhålla statliga medel. Detta material bör inkomma till myndigheten vid bedömningstillfället för att ytterligare styrka arbetsmarknadsrelevansen och då kan det ske en form av självsanering hos utbildningsanordnaren om vilka kurser som kan bedrivas.

Införandet av ett system för fristående kurser bör föregås av en pilot som myndigheten kan testa och ta lärdom av inför en större implementering. Myndigheten bör därför börja med att bedriva fristående kurser på utbildningar med tomma platser där det redan idag finns utrymme för studerande och utbildningarna är igång. SN anser att de fristående kurserna kommer att fylla centrala funktioner för främst fyra grupper:

- Som en del av ett livslångt lärande som skapar attraktiva arbetstagare
- Som en introduktion till arbetslivet
- För den som vill nå högre kompetenser inom den egna yrkesrollen
- Yrkeslärare

När det gäller urvalet till fristående kurser anser SN att det bör vara mer flexibelt än det som gäller för hel utbildning. Intervjuer och kompetenskartläggningar om individen kan utgöra viktigare antagningsinstrument än de särskilda förkunskaper som gäller för hel utbildning. Det pedagogiska upplägget och studietakten kan också skilja sig från kurserna i utbildningen så länge det inte görs avkall på kursmålen.

Ett införande av fristående kurser får inte ske på bekostnad av en minskad beviljandegrad av hela yrkeshögskoleutbildningar anser SN. De hela yrkeshögskoleutbildningarna måste prioriteras även om erbjudandet av fristående kurser kommer att fylla en funktion på arbetsmarknaden. Det är därför centralt att staten avsätter särskilda medel inför ett införande av fristående kurser och att dessa inte på något sätt konkurrerar med yrkeshögskoleutbildningarna.

Högskolan

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) anser också att skillnaden mellan högskolan och yrkeshögskolan blir mindre tydlig med de förslag som läggs i promemorian.² Det gäller inte minst förslagen att YH-utbildning ska kunna ges som fristående kurser, att utbildningsanordnarna ska uppmuntras att delta i internationella samarbeten och att det ska krävas ett självständigt arbete för att få en yrkeshögskoleexamen. Framför allt kravet på ett självständigt arbete innebär ett så pass stort ingrepp i utbildningen att frågan bör utredas betydligt bättre innan något beslut tas och arbetslivets behov bör vara utgångspunkten för utredningen.³

För elever som står inför val av eftergymnasial utbildning är det viktigt att förstå skillnaden mellan olika utbildningsformer. Med promemorians förslag kan det bli svårare. Risken för missförstånd ökar dessutom när samma terminologi används inom yrkeshögskolan och den högre utbildningen. I promemorian föreslås att utvärderingar av YH-utbildningens kvalitet ska bli mer omfattande och publiceras för varje enskild utbildning. UKÄ vill lägga till att det är av stor vikt att både utvärderingar av pågående utbildningar och den inledande tillsynen av utbildningar omfattar den information som utbildningsanordnarna ger om utbildningen, och om arbetsmarknaden för de utbildade.

Universitets- och högskolerådet anser att det hade varit önskvärt om promemorian mer ingående utvecklat behovet av och syftet med sådana kurser inom ramen för yrkeshögskolan. Fristående kurser kan exempelvis vara ett bra alternativ i samband med validering då en individ genom fristående kurser kan komplettera sin reella kompetens upp till en full yrkeshögskolekvalifikation.⁴

Sveriges Auktoriserade Utbildningsföretag (SAUF)

SAUF delar myndighetens uppfattning att det är rimligt att inom yrkeshögskolan kunna läsa fristående kurser samt att det också är nödvändigt att yrkeshögskolan ska kunna tjäna olika syften inom ramen för matchning. För individer kan fristående kurser vara ett utmärkt alternativ till en hel utbildning om man av olika skäl inte har möjlighet att delta i denna. En annan målgrupp är ungdomar från gymnasieskolan som behöver enstaka kompetenser för att bli anställningsbara samt för andra personer som är nära anställning. Yrkesverksamma som behöver kompetenshöjning men inte har tillgång till uppdragsutbildning. Fristående kurser kan också vara intressant för personer som står inför ett livspussel där det inte finns utrymme att gå en hel utbildning på grund av familjesituation eller andra skäl.

SAUF vill lyfta fram att det finns en rädsla för ökad administrativ börda i ett system av fristående kurser hos anordnarna, ett sådant system får inte vara för tungt för utbildningsanordnaren att arbeta med. En alltför svår process att ansöka och bedriva fristående kurser kan vara avskräckande för utbildningsanordnaren så att de inte vill bedriva sådana. SAUF anser att fristående kurser inte bör ske på bekostnad av utbildningarnas beviljandegrad, utan att särskilt avsatta medel finns för dessa. Det är också viktigt att kurserna har en arbetsmarknadsrelevans för att skydda yrkeshögskolans varumärke.

SAUF föreslår att det är utbildningsanordnarna som själva ska avgöra vilka kurser som ska kunna ges som fristående kurser, inom ramen för de utbildningar som blivit beviljade av myndigheten. Det skall alltså vara utbildningsanordnarna helt fritt att erbjuda fristående kurser inom dessa ramar, förutsatt att det finns en leveransförmåga. Visst kan

² Den promemoria som det hänvisas till från högskolans representanter är *"En stärkt yrkeshögskola – ett lyft för kunskap"* (Ds 2015:41)

³ UKÄ - U2015/04091/GV.

⁴ UHR Dnr 1.2.3–948-2015

en prioritering göras, men det är respektive utbildningsanordnare som vet vilka delkurser som kan vara frikopplade. På detta sätt bör man säkerställa att antalet tomma platser inom utbildningarna i möjligaste mån täcks upp. Utbildningsanordnaren är den som ska bestämma om de vill se hela utbildningen som öppen för kurser det bör inte myndigheten bestämma.

När det gäller förkunskaper och tillträde anser SAUF det troligt att ett system med testning och/eller validering kan säkerställa rätt förkunskaper. Ledningsgrupper för ordinarie utbildningar bör inte bli tyngda av frågor rörande enskilda kurser och man bör om möjligt hålla isär ledningsgruppens arbete med arbetet för fristående kurser. När det gäller fristående kurser ska utbildningsanordnaren vara ansvarig för antagningen och inte ledningsgruppen då det handlar om att tillgodogöra sig en kurs och inte en hel utbildning. SAUF noterar att det kan bli dyrare att genomföra en fristående kurs på individnivå, än inom ramen för en utbildning. För att minimera kostnader och administration anser SAUF att ersättning ska ges per studerande med minimal administrativ börda på anordnaren, samt en enklare modell för examinering och diplomering.

Yrkeshögskoleförbundet (YHF)

Yrkeshögskoleförbundet (YHF) uppger att det är intressant med fristående kurser ur flera perspektiv. Med fristående kurser inom yrkeshögskolan finns möjligheter att kompetensutveckla personer som står relativt nära arbetsmarknaden så att de får möjlighet till kvalificerat arbete där det finns rekryteringsbehov. Yrkeshögskolan får möjlighet att utveckla samarbetet med det regionala näringslivet med utgångspunkt i företagets rekryteringsbehov. Genom att läsa en kombination av fristående kurser skulle en person utan examen kunna uppnå en kompetensnivå som går att validera mot en kvalifikation inom yrkeshögskolan. Anställda som idag inte har möjlighet till uppdragsutbildning skulle få en möjlighet att höja sin kompetens. YHF upplever att de största svårigheterna kommer att finnas i en ökad administration och marknadsföring av kurserna, samt att det på sikt finns en risk att systemet drar större resurser från de reguljära utbildningarna. Det är också viktigt att yrkeshögskolan identitet inte hotas.

Det måste vara så enkelt som möjligt för utbildningsanordnaren att genomföra fristående kurser. Tydliga instruktioner med ett enklare förfarande än att söka och bedriva utbildning och ett minimum av reglering av sökandes kvalifikationer. Ledningsgruppen bör inte ansvara för att besluta om antagning eller examination utan detta bör kunna tas direkt av utbildningsanordnaren. Kursen ska vara intressant för sökande, men kompetensen ska också vara relevant för arbetslivet även utan sitt sammanhang av hela utbildningen. Förkunskapskrav bör anges av anordnaren för varje enskild kurs. Urvalet bör ske hos utbildningsanordnaren, t.ex. genom särskilt prov eller kompetenskartläggning.

Det är också av vikt att inte myndigheten bestämmer utan att varje utbildningsanordnare själv bör bedöma vilka kurser som är lämpliga att ge i dialog med utbildningens ledningsgrupp, eftersom kurser kan ha olika förutsättningar som gör dem mer eller mindre lämpliga att bedriva som fristående. Kurserna är redan bedömda av myndigheten i och med att utbildningen är bedömd. Sådana faktorer kan vara förkunskaper, kostnadsnivå, medicinska krav eller andra faktorer som spelar roll för lämpligheten av att bedriva en kurs. LIA bör kunna erbjudas givet att utbildningsanordnaren och ledningsgruppen bedömer att det är lämpligt i det enskilda fallet.

YHF anser att fristående kurser initialt ska betraktas som en begränsad del av yrkeshögskolesystemet. Finansieringen bör inverka så lite som möjligt på beviljandet av reguljära utbildningar. Myndigheten bör ha utarbetat ett smidigt administrativt system för att hantera studerande på fristående kurser i god tid innan systemet sjösätts. Det gäller hur antagna studerande ska registreras hos MYH, betygsdokumentation, diplom, poängregistrering i YH-dok och regelverk för efterexamination.

Det behöver också klargöras på ett tidigt stadium om författningarna och utbildningsplanen ska gälla oinskränkt för studerande på fristående kurser eller om det krävs separata författningar och utbildningsplaner. Frågor som måste kunna hanteras smidigt är yrkessvenska, särskilt pedagogiskt stöd, studie- och yrkesvägledning och andra resurskrävande insatser. Det behöver också klargöras i vilken utsträckning utbildningsanordnaren ansvarar för verkningsgraden hos de personer som studerar på en fristående kurs.

Yrkeshögskolestuderande

De studerande är väldigt positiva till fristående kurser, som individer befinner de sig i olika utbildningar och ser att de på sikt kommer att befinna sig i situationer som kommer att kräva ny kunskap. En kunskap som bygger på deras utbildningar och kompletterar dem eller som möjliggör nya karriärbenor. Det är centralt för de studerande att arbetsmarknadsrelevansen som är en viktig del av yrkeshögskolan finns med i kurserna. Högskolans kurser är många gånger generella men yrkeshögskolans ska vara spetsiga. Det är viktigt ur ett studerande/individ-perspektiv att det är möjligt med olika pedagogiska former och upplägg och att det kan skilja sig från ordinarie utbildning. Kurserna ska ge individer kunskap och rusta dem och bör därför inte begränsas till ordinarie utbildningsupplägg.

Gruppen tänker sig att kurserna kommer utnyttjas av bland annat:

- Gymnasieelever som behöver högre nivå på sin utbildning
- Yrkeshögskolestuderande som behöver komplettera/uppdatera
- Personer utanför utbildningssystemet som vill introduceras till högre studier
- Som en del av ett livslångt lärande
- Individer som är nära anställning och behöver gå en kurs för att nå anställning

De studerande lyfter fram att antagningen bör vara enkel och individanpassad, den bör ske ute på skolorna och att skolorna bör bestämma vilka kurser som ska bedrivas. Några av deltagarna upplever att hela utbildningen skulle kunna vara lämplig att bedriva i kursform, andra anser att bara en del kan fungera och vara givande. Myndigheten ska fortfarande kunna granska kurserna och kvalitetsstämpla dessa. Det bör utgå ett tydligt kursintyg efter avslutad kurs där omfattning, namn och en mindre beskrivning av innehåll ingår.

De studerande vill skicka med till myndigheten att marknadsföringen är viktig och att ett enkelt system med god översikt skulle underlätta och stödja den individuella utveckling som fristående kurser kan ge. Myndigheten bör bygga ut sina webbplatser och göra det enkelt att hitta kurser och den information studerande behöver utifrån område och innehåll.

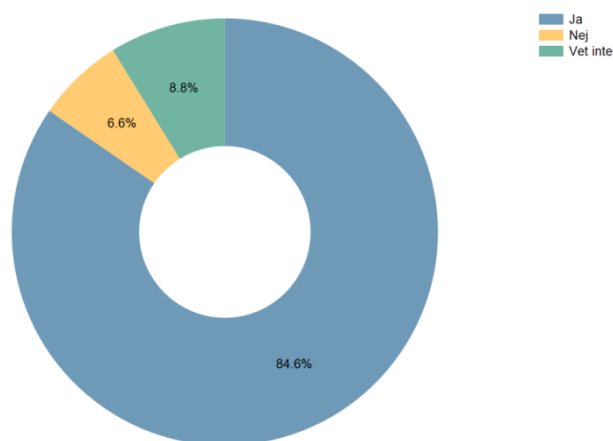
Enkät till utbildningsledare om fristående kurser

Myndigheten har skickat ut en enkät för att fånga in utbildningsledarnas attityder och tankar runt en implementering av fristående kurser till totalt 593 respondenter. Respondentgruppen har bestått av utbildningsledare för den senaste utbildningsomgången av pågående utbildningar inom yrkeshögskolan. Om utbildningen har haft fler än en utbildningsledare har en av utbildningsledarna slumpvis valts ut som mottagare av enkäten. Svarsfrekvensen var 56 procent, det vill säga att av 593 utskickade enkäter så besvarades 333 stycken.

När frågan till utbildningsledarna om de har intresse av att bedriva en eller flera av de kurser som ingår i någon av era yrkeshögskoleutbildningar som fristående kurs, så

uppgav 84,6 procent att de var av intresse, 6,6 procent svarade att de inte har intresse och 8,8 procent svarade att de i dagsläget inte vet.

1. Har ni intresse av att bedriva en eller flera av de kurser som ingår i någon av era yrkeshögskoleutbildningar som fristående kurs?

När det gällde hur många av kurserna i utbildningen som skulle kunna vara aktuella som fristående kurser svarade knappt hälften att det handlade om någon eller några kurser. En fjärdedel ansåg att hälften av kursen kunde vara aktuella och den sista fjärdedelen uppgav att alla kurserna i utbildningen kunde bedrivas som fristående. En tydlig majoritet av utbildningsledarna har fått signaler från studerande eller potentiella studerande att de enbart önskar läsa någon eller några av de kurser som ingår i en utbildning som fristående kurs.

Utöver svaren på ovanstående frågor har samtliga svarande också haft möjlighet att lämna övriga synpunkter gällande införandet av fristående kurser inom yrkeshögskolan. Av dessa synpunkter framgår att majoriteten av de som valt att svara på frågorna är positiva till införandet av fristående kurser. Som argument för fristående kurser lyfts att det är positivt att yrkeshögskolan utvecklas och blir mer lik högskolan i sin utformning. Vidare ses fristående kurser som ett bra sätt att kompetensutveckla redan yrkesaktiva och att de skapar större möjlighet för individen att själv skräddarsy sin kompetens.

De invändningar som finns mot fristående kurser handlar främst om ökade administrativa omkostnader och hur fristående kurser påverkar intresset för studerande att läsa hela utbildningar. Det finns också en rädsla att införandet av fristående kurser ska ske på bekostnad av hela utbildningar. Som medskick till myndigheten anses det viktigt att utbildningsanordnaren kan bedriva den fristående kursen i annan studieform och vid annat tillfälle än ordinarie kurs som ingår i hela utbildningen. Utbildningsanordnaren bör också själv bestämma vilka kurser som ska ges och när de ska ges.

Bilaga 2: Beräkningsmodeller

Ekonomiska konsekvenser av statsbidrag

I nedanstående beräkningar har myndigheten utgått ifrån att nuvarande anslagstilldelning ska användas. Det skulle innebära minskat ekonomiskt underlag för att bevilja ordinarie utbildningar vilket skulle minska mängden beslutade utbildningsplatser och därmed också på sikt minska antalet utbetalda årsplatser för de ordinarie utbildningarna.

Med nuvarande prognos av anslag i Hermes och med samma beräkning om mängden omgångar som till budgetunderlaget för 2017-2019 gör myndigheten följande beräkning av antalet beslut om fristående kurser och vad det genererar i utbetalda statsbidrag och vilken påverkan det får på utbetalda årsplatser i den ordinarie utbildningen. Att resultatet inte kan budgeteras till 0 tkr årligen beror på beslutens ekonomiska påverkan framåt i tiden. Att besluta om "för många" platser ett år för att få ett nollresultat skulle kunna innebära ett stort negativt resultat två år framåt eller ett behov av att sänka beslutsnivån kraftigt längre fram. Långsiktigheten är en stor del av prognosarbetet inför beslut om platser.

Vid beräkning om 1 fristående kurs per utbildning och omgång för 85 % av utbildningarna

Anslag 16 01 014	Beräknat	Beräknat	Beräknat	Beräknat
Tkr	2018	2019	2020	2021
Beviljade/beräknade beslut ordinarie utbildn. i tkr	210 000	210 000	205 000	205 000
Antalet beviljade av platser ordinarie utbildn, 1 omgång	9 600	9 600	9 400	9 400
Förändring av beviljade platser i jämförelse med beräkning utan fristående kurser	-700	-500	-200	-200
Antalet beviljade fristående kurser, 1 omgång	380	380	380	380
Beräkn. om utb. årsplatser ordinarie utbildning	32 500	30 800	30 300	31 000
Förändring av utb. årsplatser i jämförelse med beräkning utan fristående kurser	-200	-800	-1 400	-1 200
Överskott/underskott tkr	-64 000	0	58 000	4 800

Vid beräkning om 3 fristående kurser per utbildning och omgång för 85 % av utbildningarna

Anslag 16 01 014	Beräknat	Beräknat	Beräknat	Beräknat
Tkr	2018	2019	2020	2021
Beviljade/beräknade beslut ordinarie utbildn. i tkr	210 000	200 000	170 000	170 000
Antalet beviljade av platser ordinarie utbildn per omgång	9 600	9 150	7 800	7 800
Förändring av beviljade platser i jämförelse med beräkning utan fristående kurser	-700	-950	-1 800	-1 800
Antalet beviljade fristående kurser per omgång	1 140	1 140	1 140	1 140
Beräkn. om utb. årsplatser ordinarie utbildning	31 500	29 500	28 800	28 100
Förändring av utb. årsplatser i jämförelse med beräkning utan fristående kurser	-1 200	-2 100	-2 900	-4 100
Överskott/underskott tkr	-10 000	48 000	7 000	6 000

Vid beslut om 3 fristående kurser per omgång för 85 procent av utbildningarna kommer myndigheten behöva minska sina beslut redan 2017 med 20 miljoner kronor, vilket motsvarar cirka 900 platser för att variationen inte ska bli för stor framåt i tiden då även utbetalning av fristående kurser ska ske i denna omfattning.

Vid beräkning om 1 fristående kurs per utbildning och omgång för 33 % av utbildningarna

Anslag 16 01 014	Beräknat	Beräknat	Beräknat	Beräknat
Tkr	2018	2019	2020	2021
Beviljade/beräknade beslut ordinarie utbildn. i tkr	215 000	225 000	215 000	180 000
Antalet beviljade av platser ordinarie utbildn, 1 omgång	9 900	10 300	9 800	8 200
Förändring av beviljade platser i jämförelse med beräkning utan fristående kurser	-400	200	200	-1 400
Antalet beviljade fristående kurser, 1 omgång	150	150	150	150
Beräkn. om utb. årsplatser ordinarie utbildning	32 600	31 200	31 400	32 000
Förändring av utb. årsplatser i jämförelse med beräkning utan fristående kurser	-100	-400	-300	-200
Överskott/underskott tkr	-63 000	-8 000	20 000	-15 000

Vid beräkning om 3 fristående kurs per utbildning och omgång för 33 % av utbildningarna

Anslag 16 01 014	Beräknat	Beräknat	Beräknat	Beräknat
Tkr	2018	2019	2020	2021
Beviljade/beräknade beslut ordinarie utbildn. i tkr	210 000	210 000	210 000	200 000
Antalet beviljade av platser ordinarie utbildn, 1 omgång	9 600	9 600	9 600	9 200
Förändring av beviljade platser i jämförelse med beräkning utan fristående kurser	-700	-500	0	-400
Antalet beviljade fristående kurser, 1 omgång	450	450	450	450
Beräkn. om utb. årsplatser ordinarie utbildning	32 500	30 750	30 400	31 150
Förändring av utb. årsplatser i jämförelse med beräkning utan fristående kurser	-200	-850	-1 300	-1 050
Överskott/underskott tkr	-65 000	-10 000	32 000	-22 000

Bilaga 3: Förslag till författningsändringar

Förordning (2009:130) om yrkeshögskolan

1 kap. Utbildningar inom yrkeshögskolan

Inledande bestämmelser

1 § Tillägg i ett andra stycke:

Den som enligt 4 § lagen(2009:128) om yrkeshögskolan får vara utbildningsanordnare får ansöka om att en utbildning ska ingå i yrkeshögskolan.

Med utbildning avses i denna förordning både hel utbildning och fristående kurs, om inte något annat anges.

Ansökan

5§ tillägg i en femte punkt

5. vilka kurser som får bedrivas som fristående kurs

2 kap. Utbildningen

Utbildningsplan

7§ tillägg i en ny femte punkt

5. fristående kursers huvudsakliga uppläggning och organisation om sådana ska bedrivas

tillägg i befintlig punkt 7:

x. de krav på särskilda förkunskaper som ställs upp enligt 3 kap. 3 § för hela utbildningen respektive för fristående kurser om sådana ska bedrivas.

tillägg i befintlig punkt 8:

y. de grunder som ska användas vid urval bland behöriga sökande till hela utbildningen respektive till fristående kurser om sådana ska bedrivas.

Kursplan

9§ tillägg i nya punkter:

x. kursens lärar- eller handledarledda verksamhet i antal timmar

y. om kursen bedrivs som fristående kurs

Examens och utbildningsbevis

16§ tillägg i ny tredje punkt och tillägg i stycke:

3. har studerat fristående kurs

I beviset ska utbildningens **eller den fristående kursens** innehåll och de mål den studerande har uppnått anges.

4 kap. Utbildningens ledning

Ledningsgrupp

2 § tillägg av nytt avslutande stycke:

Antagning av sökande till fristående kurs samt utfärdande av utbildningsbevis avseende fristående kurs får överlåtas till utbildningsanordnaren.

Rätt kompetens i rätt tid.

Myndigheten för yrkeshögskolan

Myndigheten för yrkeshögskolan
Box 145, 721 05 Västerås, Sweden
www.myh.se